

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarisi izhajajo vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

== Berite vse listnice upravištva v tekočem letu in uvažujte jih! Je skrajni čas. ==

Šolskim vodstvom in učiteljstvu toplo priporočamo Žirovnikove narodne pesmi.

„Učiteljski konvikt“ je dobil že okrog 200 K čistega dobička za prodane „Narodne pesmi“. Ker je narodnih pesmi še precej v zalogi, bode tudi dobiček precejšen, če se hitro razproda vsa zaloga, kar je odvisno edino od našega zavednega učiteljstva. Torej le pridno na delo in širite med ljudstvom to lepo zbirko najlepših narodnih pesmi.

Novo delo.

Delavsko-statistiški urad trgovskega ministrstva je naložil ogromno delo na rame ljudskošolskega učiteljstva. Izpolniti mu je takomenovane individualne pole za delajoče otroke. Za vsakega otroka, ki opravlja kakršnokoli delo, je treba izpolniti jako obsežno polo. Vsaka posamezna pola bo dala najmanj dve uri opravila, ker obsega poleg vprašanj, ki jim je lahko odgovoriti, tudi vprašanja, ki zahtevajo vsestranske pozvedovanj, ako hočemo dobiti točne odgovore. Torej: ne bo učiteljstvu preostajalo nič drugega, kakor da gre od hiše do hiše pozvedovati, kar pa tudi ne bo imelo dosti uspeha. Pomisliti je pa treba, da ima učitelj do sto, enorazredničar celo do dvesto šolskih otrok, in da na kmetih vsak otrok pomaga pri poljskih opravilih ali pa pase. Če računamo tedaj na eno učeno osebo sto otrok, ji bosta spisovanje in izpolnitev vprašalnih pol dali — nizko računano — 200 ur dela. Če računamo za vsako uro le po 1 krono zaslužka, dobimo častljivo vsoto in prelep zaslužek, ki ga naj ubogo učiteljstvo daruje — državi!

Država, ki za učiteljstvo ne prispeva niti vinarja, torej zahteva, naj ji to žrtvuje 200 ur svojega prostega časa, ki ga lahko in ga mora uporabljati v to, da si poleg svoje beraške plače prisluži vsaj toliko, da gladi ne pogine. Sramotno je tako izkoriščanje!

Z isto, da, z veliko večjo upravičenostjo bi se to delo smelo naprtiti duhovnikom. Saj ti vedno govore, da prav tako dobro poznajo krajevne razmere in razmere, v katerih žive

otroci. Duhovniki so plačani od države ter imajo veliko več prostega časa kakor učitelji; vrhutega pa duhovnikom ni treba uporabljati prostega časa za obstanek, ker jim je obstanek več kot zagotovljen.

Če se pa že hoče na vsak način to delo „nakloniti“ učiteljstvu, se naj pa delo tudi primerno in pošteno nagradi. Učitelj mora vsako prosto uro izkoristiti, da — v 20. stoletju! — ne umrje gladi. Učiteljstvo ne more tlačiti in tudi ne bo tlačilo državi! De-lavec zahteva in dobi plačano vsako uro, ki jo dela več kot ga veže dolžnost, in sicer dobi boljše plačo kot za pogojene ure. Samo učiteljstvo naj bi delalo zastoj.

Ako hoče država, da ji opravimo veliko delo, naj nam to delo plača. Učiteljstvo je dandanes v takem gmotnem položaju, da mora svoj svobodni čas izkoristiti v svojo korist. To je vendar čudno! Kadar država kaj rabi, takrat se gotovo spomni učiteljstva; kadar bi pa treba kaj plačati, ga ne pozna. To je tisto staro krivično načelo izkoriščanja: ukazuj in zahtevaj, a ne plačaj — ničesar!

Vsa preteklost našega stanu dokazuje, da se učiteljstvo ne plaši dela. Do najnovejšega časa je tudi učiteljstvo prenašalo vsa bremena z obudovanja vredno požrtvovalnostjo in z idealnim samozatajevanjem. V sedanjih dobi socialnega gibanja je pa konec takemu hlapčevanju! Zavladati mora edino pravično načelo socialne enakopravnosti: Kdor dela, naj bo tudi plačan za delo!

Poklicani ljudje, naj poskrbe, da se uveljavijo to načelo tudi v tem primeru! Tlake je že davno konec!

O šolski reformi.

VII.

Izobrazba in vzgoja razrednih učiteljev zahteva izpremembo v organizaciji vseučilišč. Vseučilišče ima namen gojiti znanstvo teoretično, obenem pa pripravljati za praktične poklice: za pravnike, zdravnike, učitelje. Sedanji ustroj vseučilišč ne ustreza obojnemu namenu: ali zanemarija eno ali drugo.

Kako temu odpomoči?

V srednjem veku je bila bogoslovna fakulteta središče vseučiliščnemu študiju, ki je dajala smer vsemu znanstvenemu delu. V novi dobi izgubljajo svoj pomen, ker je postala praktični zavod, ki vzgaja duhovniški naraščaj določene konfesije (katoliške, evangeliške). Zato ne spada več v organizacijo vseučilišča, ki ne more biti konfesionalnega značaja, marveč le interkonfesionalno, določeno za vse konfesije. Čim bolj je padala važnost bogoslovne fakultete, tem bolj je naraščal pomen modroslovne. Tisto mesto, ki ga je imela nekdanja teologija, zavzema zdaj filozofija. Ta preobrat se mora kazati v organizaciji vseučilišč, ako hočemo, da najvišji znanstveni zavod koraka vzporedno s sodobno kulturo.

Modroslovna fakulteta bodi središče vseučiliščnemu študiju, ki naj goji teoretično vedo in naj bo na ta način podlaga ostalim fakul-

LISTEK.

Štiri postaje.

Spisal — j.

II.

V peklju.

In bil sem tam, kjer je jok in škripanje z zobmi!

In res. zadnji moj kočnik je iskal svojega nasprotnika, da bi z njim poškril, in zadnji moj sekavec je iskal česa, ob kar bi se podrgnil, in zadnji moj podočnik je iskal opore, ob kateri bi izražal svojo grozo!

Toda do škripanja ni prišlo v mojih ustih, zakaj, kar ni mogoče — je nemogoče. Zato pa se je ves moj strah izlil namesto v zobe v moje odrevenele ude, ki so se pričeli tresti kot premalo kuhana žolca!

Vsak trenutek sem menil, da me zgrabi kak vrag ter me nasadi na svoj trirog in me ponese v kako žarečo ponev, da me dodobrega sevre.

Toda nič tega ni bilo! Vsa okolica čisto mirna, tiha . . . le tam iz daljave se je oglašal vesel in razposajen hrup!

Ko vidim, da ni nikjer nikakega strahu, ki bi me požrl, se neham tresti, pa se postavim na svoje cepé, da kam ubežim, toda v istem trenutku se odpro v bližini velikanska vrata, skozi katera se pripodi roj pravih pe-

klenščkov. Ugleđajo me in se zakade proti meni, da mi je zastala sapa.

„Aha, zdaj-le se pa pripravi!“ sem si mislil in brž sklenil zmoliti očenašek, a sem se k sreči še spomnil, da sem v peklju, kjer itak ne pomaga nobena molitev.

He, he! Kako pa da si našel semkaj? Kdo pa ti je dovolil to? Haló, pred Luciferja, da zveš, kaj se ima zgoditi s teboj!“

In pehali so me in vlekli v veliko dvorano pred tron peklenskega poglavarja, ki je sedel v svojem veličastvu sredi nebrojne množice zlobnih prebivalcev.

Zobje moji so napravili še en obupen, a ponesrečen poizkus za škripanje in šklepetanje, nakar se zgrudim pred prestolom na tla.

„A — ti si, Francesco, ki se za me nisi zmenil ves čas svojega življenja in ki si mi delal toliko skaze in zgage? Dajte, zgrabite ga, pa ga treščite venkaj, da leti naravnost do nebeskih vrat! Tu ni mesta zanj!“

„I — i — saj tam sem pa že bil, in od tam so me pa poslali semkaj med vas. Saj rad nisem šel, a sem moral!“ pravim jaz.

„A tako? In ti meniš, da pri nas pobiramo same izbirke? Ne boš, Jaka, kar ven z njim — — pa naj blodi „po svetovnem prostoru, in aeternum!“ zagrmí Lucifer.

Takrat pa so mi začeli zobje res šklepetati, hlače so se mi tresle in srce mi je drgetalo silnega strahu. Obupno se ozrem v krog in iščem pomoči, usmiljenja!

Tu se zasmilim Lucifereli, Njeni Prevzivenessosti, soprogi Luciferjevi, in ta se zavzame za me.

„Kaj boš, Lueko, saj vidiš kak siromak je! Ves prepaden, medel in pretrgan kot sama lakota, ves premit in trd od mraza, kaj hočeš takemu odrekati zavetišče? Daj, daj — pa ga sprejmi v našo družbo!“

Ta rahel migljaj je zadostoval Luciferju, da je takoj premenil svoje ravnanje. (Kakor sem uvidel, je imel Lucifer ravno tak strah pred svojo ženo, kot sem ga imel nekdanj jaz pred svojo!) Lucifer prekliče svoj ukaz, se obrne k meni ter pravi:

„Kaj pa so tvoji grehi, da te niso hoteli v nebesa?“

„V razrednici sem izpustil nekaj pik nad i, v katalogu nekaj strešic nad č in š in v tedniku sem zapisoval tvarino s prevegastimi črkami!“

Kakor vidite, sem se debelo lagal, a strah je strah. Saj Lucifer ni vsegaveden, čemu bi ne zmanjšal svojih grehov?

„A tako? Tak lenuh si bil? — — Kazen za vse to pa mora biti! Odvedite mi ga v učiteljsko dvorano, in tamkaj naj piše in prepisuje razrednice, kataloge in tednike ne-pretano v svo večnost, dokler . . .“

Takrat pa sem prvokrat zaškripal. Kako je bilo to mogoče, sam nisem vedel, a le toliko sem znal, da sem zaškripal.

Lucifer je končal z neizvršenim stavkom in mignil svojim slugam. Ti pa so me zgrabili in vlekli v takozvano učiteljsko dvorano. Tu zagledam nepregledno mizo, pri kateri je sedela nešteta vrsta sključenih, upadlih postav — — samih mojih tovarišev! Niso dvignili pogleda, ko sem vstopil, temveč hiteli so s peresi po papirju in pri tem škripali z zobmi, da me je streslo po vseh udih. Za njimi so se pa dvigale velikanske skladovnice že nešteto krat prepisanih izdelkov.

Vragi porinejo k mizi tudi mene, mi potisnejo pero v roke in tiskovine pred me — — in od tedaj se je pričelo trpljenje zame, neskončno trpljenje, ki je izvabilo tudi mojim brezobnim čeljustim škripanje, kot da sem imel dvakrat dvaintrideset zob!

Le eno je bilo zame talažba! Ko sem se nekoliko ozrl po svojih tovariših, sem zapazil, da ne manjka med temi skoraj nobenega, ki mi je bil v življenju ljub. Bili so tu Janko pa Luka in France in Jaka in — — in — — bile so vse kolegije, ki so korakale v preteklem življenju ramo ob ramo za naše pravice!

To je bila zame talažba! Njihovo trpljenje je zmanjšalo moje gorje!

In pisal sem in prepisoval spise, na tihem pa premišljeval, kaj li je menil Lucifer s svojim nekončanim govorom:

„V svo večnost, dokler . . .“

tetam za praktično aplikacijo teoretične znanosti. Modroslovna fakulteta naj podaja teorijo kot tako v zaokrožen svetovni nazor. Ona naj spaja druge fakultete v celoto, podajajoč jim teoretični temelj za njih praktične stroke. Zato bi se vse teoretične vede drugih fakultet prenesle na modroslovno, ki bi jo moral obiskovati nekoliko let vsak vseučilišnik, da si osvoji za svojo praktično stroko potrebne teoretične znanosti. Poleg te čisto teoretične modroslovne fakultete, naj se ustanove razne praktične fakultete, ki bi pripravljale za praktične poklice za pravnike, zdravnike, učitelje. Nas zanjima tu fakulteta za učitelje.

Fakulteto, ki vzgaja srednješolske učitelje, imenujemo sedaj modroslovno. Ta izraz ni primeren, kakor je razvidno iz bistva modroslovja ali filozofije. Ta fakulteta bi se morala imenovati šolska ali učiteljska, ker bi bil njen namen vzgajati učiteljski naraščaj srednjih šol.

Dosedanji učni načrt modroslovne fakultete ima to veliko napako, da ni sistematičen. Predavanja so glavno teoretiškega pomena brez ozira na to, da morajo pripravljati tudi že za učiteljski stan. Posledica tega je, da akademik ne ve, česa naj bi se pravzaprav lotil. Zato poslušaj morebiti vsa mogoča predavanja brez zveze in brez ozira na izpit usposobljenosti. Popolna akademska svoboda in pestrost velikomestnega življenja, ki se tako kričeče razločujeta od srednješolske discipline, izvajljata dijaka, da pozablja na svojo nalogo, da ne zna rabiti svobode, ker ni bil tega vajen, marveč da jo zlorablja v svojo škodo. Tako izgublja marsikdo leto za letom. Ko dobi absolutorij, tedaj se morebiti še-le spomni, čemu je šel pravzaprav na visoko šolo. V naglici se začne učiti za izpit. Čeprav prebije izkušnjo — tudi tu igra slučaj veliko vlogo — vendar to ne more biti solidno znanje, ki si ga je vtepel v glavo v zadnjem trenutku. In kaj še-le oni, ki je bil zaradi gmotnih razmer prisiljen, da je takoj po absolutoriju šel službovat brez izpita! Koliko zatajavanja je tu treba, koliko odločne volje in napora, da se tak človek ne izgubi v valovih socialnega življenja! Pri tem pa delodajalec-država ravna s njim bolj kruto in bolj izkoriščevalno nego delodajalec-zasebnik. Vse to dvojno naporno delo, ki ga opravlja, ker so ga gospodarske razmere prisilile k temu, ne velja pri državi nič: ta leta brez izpita so zanj izgubljeni, ker se mu ne štejejo pri stalnem nameščenju med službena leta...

A tudi za one, ki na visoki šoli ne zane-marjajo svojih dolžnosti vkljub vsem zapeljivostim tega sveta, je državni izpit po dovršenem četrtem letu veliko breme. Opozarjam na množino snovi, ki jo je treba predelati in si jo osvojiti. Vse to naenkrat! To ni možno brez razburjenja, ki postaja dostikrat nevarno za naše duševno in telesno stanje.

Iz vsega tega sledi, da bi bilo treba urediti učni načrt za srednješolske učitelje sistematično, smotreno in uvesti izkušnje na koncu vsakega letnika, kakor se to godi že sedaj pri juristih in medicinih. S tem bi se omejevala dijaška lahkomišljenost in se pridobivalo solidno znanje. Poleg tega naj že srednja šola s pametno vzgojo navaja mlade ljudi na svobodno življenje, da jim bo svoboda vir radosti, a ne vir nesreče in prokletstva, telesne in duševne pogube. Srednja šola naj tvori prehod na visoko šolo, ki bodi le njeno nadaljevanje in izpopolnjevanje.

Modroslovna fakulteta bi podajala kandidatoma učiteljskega stanu teoretično izobrazbo v tistih predmetih, ki bi jih obsegala enotna srednja šola. Praktično svojo usposobljenost in izvežbanost pa bi si pridobivali na takoiimenovani šolski ali učiteljski fakulteti, ki bi imela namen, da bi praktično uvajala in vzgajala za učiteljski stan. Glavna njena naloga bi bila torej pedagogika. Dolej se pri srednješolskem učitelju pedagogika, ki naj bi bila njegovo življensko opravilo, skoro čisto zanemarja. Tista kolokvija iz filozofije in pedagogike sta pesek v oči. Zato je treba, da se osnuje praktična, strokovna fakulteta, ki naj pripravlja za učiteljski stan. To bi bila ravno šolska fakulteta.

Ali je pa mogoče, da si osvojimo tisto teoretično znanje, ki ga zahteva enotna srednja šola z uvedbo razrednih učiteljev?

To je mogoče samo v tem slučaju, ako prenesemo težišče izobrazbe in pouka na prirodoslovne vede. To je pa dandanes tudi nujno in zato se glasi zahteva: Namesto jezikovno-oblikoslovne izobrazbe naj stopa v ospredje prirodoslovno-stvarna izomika! To je punctum saliens, to je ključ, s katerim je mo-

goče odpreti vrata enotne srednje šole v naznačenem smislu. Drugače ne!

Bilo bi odveč govoriti o pomenu prirodoslovnih ved za moderno življenje, njih veljavo in važnost postaja čim dalje bolj zoana in priznana. Spoznavanje narave in vzporedno s tem spoznavanje človeške družbe, to bi morala biti prva umska naloga šolstva, ker v tem tiči vsa izobrazba. Pri vsakem predmetu naletimo na naravne pojave, ki bi jih moral učitelj razlagati. Kako naj to dela, če sam ne ve veliko o tem! Tudi najzagrizenejši klasični jezikoslovec mora priznati, da nudi i pouk jezikoslovja mnogo prilike, kjer bi bilo treba govoriti o prirodoslovju. Poleg tega pa temelje tudi vede, ki nas poučujejo o človeški družbi, na prirodoslovnih znanostih. In dalje: Kdo drugi je poklican, da poučuje filozofijo, n. pr. empirično psihologijo, nego ravno prirodoslovno izobražen učitelj? Pravzaprav ima edino prirodoslovec pravo znanstveno podlago za filozofične stroke. Brez anatomije in fiziologije ni filozofičnega študija! Po dosedanjem učnem načrtu se nahaja filozofija v zvezi z grščino kot glavnim in z latinsčino kot postranskim predmetom ali pa z matematiko kot glavnim in s fiziko kot postranskim predmetom. Iz tega vidimo, kako postavlja ta učni načrt celo filozofijo na noge. Zato je pa tudi dandanes pouk logike in psihologije izvečine samo igranje s pojmi in potrata časa.

Prirodoslovno izobražen učitelj je predpogoj, ako naj en sam razredni učitelj uči vse predmete enotne srednje šole, ker edino on je zmožen, da obvlada to delo. S prirodoslovnimi vedami je v zvezi filozofija, nauk o človeški družbi podaja zgodovinski pouk, ki se na temelju sociologije dotika prirodoslovnih znanosti, preostajajo še moderni jeziki ter matematika z geometrijo, in učni načrt enotne srednje šole je dovršen. Pomislimo na to okolnost, da zahteva že sedanji učni načrt od prirodoslovca v primeri z drugimi strokovnjaki jako veliko: zoologijo, botaniko, geologijo z mineralogijo, matematiko in fiziko s kemijo za nižje razrede, ter učna jezika slovenščino in nemščino.

Utegnil bi kdo ugovarjati, da bi se na ta način gojilo šarlatanstvo, ker bi razredni učitelj nikjer ne bil pravzaprav doma. To se nam le dozdeva na prvi hip. Dandanes je strokovnjaštvo tako specializirano, da si moremo v svoji lastni stroki le pri posameznih partijah osvojiti res izredno znanje. Učitelj-prirodoslovec n. pr. mora po današnjem učnem načrtu vsaj v enem delu prirodoslovja (v rudništvu, rastlinstvu ali živalstvu) pokazati posebno, odlično znanje. Iz tega sledi, da že današnji učni načrt uvideva in priznava, kako se takozvano strokovno znanje vedno bolj specializira. Enako je tudi pri drugih predmetih. Zato je čisto gotovo, da bi si vsak razredni učitelj osvojil v eni ali v drugi stroki posebno znanje sorazmerno s svojimi zmožnostmi in znanstvenim zanimanjem, ne da bi mu bili pri tem vsi drugi predmeti terra incognita.

Ako se uveljavi sistem razrednih učiteljev s prirodoslovno-stvarno izobrazbo v ospredju, potem je gotovo, da bi se tega učenja lotili zmožnejši ljudje, ki bi se odločili za učiteljski stan iz veselja in notranjega nagona, zakaj vsak ne bi bil za to. S tem bi pa le pridobila pouk in vzgoja. Morebiti bi bilo treba pet let za visoko šolo, da bi dijak z izpitom dovršil svoje študije. Ali bi bila to kakšna škoda? Nasprotno, dobiček. Pridobil bi si solidno znanje in z izkušnjo zapuščal visoko šolo. Dosedanji način nastavljanja brez izpita je zlo, ki ga je treba odstraniti. Bele vrane so dandanes tisti modroslovci, ki prej nego v enem letu po absolutoriju napravijo izpit usposobljenosti. Velika večina rabi vsaj eno leto, navadno pa še več.

Če upoštevamo, da bi enotna srednja šola pripravljala za visokošolske študije bolj smotreno nego sedaj, da bi se odločal za učiteljski stan boljši material in da bi bil visokošolski pouk s prirodoslovnimi vedami v ospredju urejen sistematično z vsakoletnimi izkušnjami: potem, mislim, je dokazana možnost, da si osvojimo teoretično znanje enotne srednje šole z uredbo razrednih učiteljev.

Dočim bi bila torej modroslovna fakulteta čisto teoretični zavod, bi podajala šolska fakulteta praktična navodila, kaj in kako se naj poučuje. Tu bi se morale vršiti praktične vaje in nastopi, ki bi usposobljali za učiteljski stan. Glavni predmet te fakultete bi bila pedagogika z vsemi svojimi pomožnimi vedami. Tu bi bil govor o načelih vzgoje ali o filozofiji

ter o metodiki in o didaktiki poučevanja obča in posameznih učnih predmetov posebej. Obravnati bi se morala zlasti šolska higiena in vprašanja šolske organizacije, šolske zakonodaje in uprave.

To bi obsegala šolska fakulteta. Posebno omenjam pouk o higieni, čigar važnost se že uvideva, ker vse zdravstvene odredbe ostanejo na papirju, ako nima učitelj, duša šole, smisla in potrebne izobrazbe za to. In vendar sta uspešna vzgoja in pouk odvisna od tega, ako pozna učitelj telesni in duševni razvoj človeka. Poznavanje temeljev fiziologije in psihologije je nujno, ako naj vzgajamo mladino za življenje in ako naj pravično sodimo učne uspehe učencev, da ne ubijamo v njih individualnosti, marveč jo gojimo z ozirom na koristi splošnosti. Upoštevajoč razliko v nadarjenosti in sposobnosti za posamezne predmete je treba uveljavljati kompenzacijo in presojeti po celotnem vtisku, o čemer smo že razpravljali pri vprašanju o klasifikaciji. Individualizacija pri vzgoji in pouku je pa zahteva, ki je nemogoča brez poznavanja fiziološkega razvoja človeka. In naloga visoke šole je, da podaja kandidatu za učiteljski stan to prepotrebno znanje.

Ta šolska fakulteta bi izobraževala in vzgajala srednješolske učitelje. Kaj pa je z ljudsko-meščanskimi učitelji? Zanje zahtevamo tudi višjo, akademično izobrazbo. Da bi i oni pohajali vseučilišče, to bi bilo mogoče le v tem slučaju, če bi imeli mnogo visokih šol, ker drugače bi bil tak naval, da bi bil vsak pouk popolnoma onemogočen. Na to pa skoro ni misliti, da bi se vseučilišča tako pomnožila, saj mi Slovenci nimamo niti enega. Ljudsko-meščanskim učiteljem se omogoči akademična izobrazba, ako se dosedanje učiteljske pripravnice izpremene v učiteljske akademije — ali kakor bi se jih že imenovalo — z visokošolskim značajem.

Po dovršeni enotni srednji šoli, bi vstopili kandidati za ljudsko-meščanske učitelje v učiteljske akademije, kjer bi študirali recimo dve leti. Učni načrt učiteljskih akademij bi bil podoben onemu šolske fakultete, seveda prikrojen za ljudsko-meščansko šolo. Zato bi moral obsegati poleg navedenih strok tudi pouk o pravnem in ustavnem življenju ter narodnem gospodarstvu, dalje risanje, telovadbo z igrami, petje in glasbo. Pouk bi bil teoretičen in praktičen, urejen sistematično. Ako bi se kdo izmed zmožnejših absolventov hotel pridobiti usposobljenost za srednješolskega učitelja, bi mu ne bilo treba drugega nego pohajati še vseučilišče, da si izpopolni svoje znanje, pri čemer bi moral glavno pričeti s teorijo in bi se mu tako študij okrajšal za par let, ker bi si pedagoško, praktično znanje osvojil izvečine že na učiteljski akademiji. Zlasti za srednješolskega učitelja risanja, telovadbe z igrami, petja in glasbe bi se prav lahko usposobil, prebivši iz teh predmetov dodatni izpit, določen za srednjo šolo. Nadarjenejši pa bi se mogli celo povspeti za učitelja na učiteljskih akademijah in šolskih fakultetah. Tako bi se omogočevalo, da bi zmožen človek dospel na najvišjo stopnjo.

Ves ustroj učiteljskih akademij bi bil visokošolski. Učiteljstvo bi bilo akademično izobraženo in si samo izbiralo vsakoletno svojega voditelja ali rektorja.

Premlačni smo.

„Domovina“ je prinesla v svoji 16. številki zanimiv uvodnik, kako delajo razne šolske oblasti tudi uradno reklamo za nemške tverdke. Članek je naperjen proti c. kr. dež. šol. svetu v Gracu, oziroma dež. šol. nadzorniku Končniku, ki priporoča v izdaji šolskih postav pod črto razne nemške tverdke v Gracu za razne šolske tiskovine, kakor tudi proti založnikoma te izdaje, Lenschnerju in Lubenskemu, ki nista hotela izvrševati slovenskih naročil. Iz tega članka pa je razvidno, še marsikaj drugega, kar je važno in obenem značilno tudi za slovensko učiteljstvo, v prvi vrsti seveda na Štajerskem, pa tudi po drugih kronovinah.

Menda nima nobeden stan tako malo narodnih izdaj kakor ravno učiteljski. Najbrže bi lahko prešteli vse take propalce med slovenskim učiteljstvom na prstih obeh rok. In kako zna učiteljstvo samo obračunati s poturicami, to je pokazalo zadnji čas Vransko učiteljsko društvo, ki je javno pozvalo nekega svojega člana, da naj izstopi iz društva, ker je volil v celj-ki okrajni zastop z Nemci.

Vkljub temu pa, da smo v resnici narodni, ne samo na jeziku, ampak tudi v srcu,

vkljub temu se vendar večkrat pregrešimo v stvareh, ki so videti same na sebi malenkostne na prvi pogled, ki so pa vendar velikega narodnega pomena zlasti pri tako majhnem in tako stiskanem narodu kakršen je naš, kjer bi moral biti vsak posameznik močan steber in nosilec narodnostne ideje. Temu pa nismo krivi v prvi vrsti mi sami, temveč to je zakrivil oni faktor, ki nas je pripravil za naš sedanji poklic, to je učiteljskišče, kjer smo se izobraževali skoro popolnoma nemško za slovenske šole. Ali je potem čuda, da mnogi lažje debatirajo in razpravljajo, recimo o pedagoških vprašanjih v nemščini nego v slovenščini?! Če pa še govore slovensko o takih stvareh, pa morajo dostikrat rabiti nemške strokovne izraze, ker ne poznajo slovenskih, če si jih niso pridobili sami v svoji nadaljni izobrazbi, zakaj šola jim jih ni dala. Četudi je bila dolžna, da jim jih da.

Zadnja leta se ravno na Štajerskem živahno gibljejo razne korporacije za pravice slovenskega jezika. V tem oziru imajo zlasti občine in krajni šolski sveti veliko moč. In kjerkoli se drže stanovitno načela za slovensko uradovanje, povsod proderejo vkljub raznim oviram. Seveda pa ne pomaga nič, če se sklene samo slovensko uradovati ter reševati samo slovenske dopise, potem se rešujejo pa tudi nemške vloge, kakor se godi marsikje. Tudi učiteljstvo lahko mnogo stori v tem oziru, za kar imamo mnogo dokazov. Saj je ravno učitelj dostikrat tisti, ki ima največ opraviti s pisarijami pri občinah, pri krajnih šolskih svetih in tudi njega zadene v mnogih slučajih dobra polovica krivde, če dotična korporacija ne uraduje samo slovensko.

Temu je kriva naša narodna mladenost in pa še največkrat neka popolnoma neutemeljena bojazen, češ s tem bi se zameril svojim višjim oblastim. Kdor stori svojo dolžnost vestno v šoli, temu se ni potreba bati ni Petra ni Pavla. Kaj pa ti more kakšna oblast, če si izpolnil docela svojo dolžnost? Prav nič! In pa v takih slučajih nisi ti odgovoren, ampak korporacija, katere sklepe ti vršiš! Če si ti indirektno povzročil dotični sklep, nič ne de. Vsaj ljudje vedo, kaj delajo in kaj podpisujejo.

Učitelj voditelj gotovo ne more zahtevati slovenskih dopisov. Pač pa lahko tudi slovensko rešuje vse dopise ter sam dopisuje tudi višjim oblastim slovensko. Te pravice mu ne more vzeti nobena oblast! In če se te pravice poslužujemo v polni meri, nam se ni potreba bati nikakih sitnosti in šikan od nikogar, ker bodo tudi dotične oblasti vedele, da imajo opraviti s celim možem, ne pa s polovičarjem in mladenčem.

Ravno nasprotno: pridobili si bomo tudi navzgor veljavo! Tudi za to je mnogo zgledov. Jaz vsaj ne umem, čemu bi se uradovale okrajnemu ali pa deželnemu šolskemu svetu na ljubo nemško. Kaj pa oni store nam na ljubo?

Marsikdo ima opraviti bodisi uradno ali pa zasebno z nemškimi tverdki. In koliko se jih poslužuje v takem slučaju slovenskega jezika? Ali bi bilo mogoče, da bi ne izvrševala Lenschner in Lubensky v Gracu slovenskih naročil z izgovorom, da ne razumeta slovenščine, če bi večina slovenskih krajnih šolskih svetov naročala v slovenščini? To da misliti marsikaj! Če se na Dunaju razume in izvrši slovensko naročilo in še celo v nemškem rajhu, zakaj bi se ne v Gracu? Čemu bi bili ravno mi Slovenci napram Nemcem tako takti? Sploh pa tega ne zahteva noben „buon ton“, ampak je za nas poniževalno in sramotno, ker si potem lahko Nemci mislijo, da smo mi manj vreden narod.

Zato je zadnji čas, da vržemo s sebeta hlapčevski znak uslužnosti ter nastopamo povsod in vedno kot sinovi in hčere naroda, ki se zaveda svojih pravic, četudi je majhen in uboren, ki pa hoče živeti in se širiti, če je komu ljubo ali pa ne!

Zborovanje tirolskega učiteljstva v Sterzingu.

(Dalje.)

In kaj pravi učiteljstvo drugih dežel, ki je prvič boljše plačano in ki službuje drugič v deželah, kjer so življenske potrebe ce-